

РЕЦЕНЗІЯ

доктора юридичних наук Колодія Олексія Анатолійовича на дисертаційне дослідження Вітик Юліанни Ігорівни на тему «Забезпечення дотримання конституційних прав і свобод людини і громадянина в діяльності Національної поліції України», представлену до захисту у спеціалізовану вчену раду Національної академії внутрішніх справ на здобуття ступеня доктора філософії галузі знань зі спеціальності 081 Право

Ступінь актуальності обраної теми

Обрана тема дисертаційного дослідження «Забезпечення дотримання конституційних прав і свобод людини і громадянина в діяльності Національної поліції України» є надзвичайно актуальною у сьогодення, оскільки вона стосується надзвичайно важливої проблеми якою є дотримання конституційних прав та свобод людини і громадянина у процесі професійної поліцейської діяльності. Також слід звернути увагу на той, беззаперечний, факт, що дана проблема, незважаючи на її наукову перспективність, недостатньо доктринально опрацьована вітчизняними науковцями, у тому числі на рівні дисертаційних досліджень.

Актуальність дисертаційного дослідження зумовлюється ще й тим, що на основі висновків, які були виокремлені з проведеного аналізу сучасного стану наукових праць у сфері забезпечення дотримання конституційних прав та свобод людини і громадянина в правоохоронній діяльності, було розроблено пропозиції і рекомендації, які спрямовані на вдосконалення діяльності Національної поліції у вказаній сфері, шляхом внесення змін до чинного вітчизняного законодавства. Також на основі аналізу національних та міжнародних положень, концепцій, що стосується обмеження прав та свобод людини і громадянина, та його особливостей у процесі діяльності Національної поліції України, було сформовану власну науково-теоретичну концепцію, заради подальшого впровадження її в діяльність Національної поліції України.

Актуальність аналізу даної проблеми посилюється ще й тому, що для більш інтенсивного та якісного розвитку діяльності Національної поліції України, були наведені позитивні приклади досвіду правоохоронних органів

закордонних країн, щодо забезпечення дотримання конституційних прав та свобод людини і громадянина, заради можливого його використання українськими правотворцями для подальшого удосконалення діяльності Національної поліції.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача

Дисертаційне дослідження виконувалось на кафедрі конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ (тема дисертаційного дослідження затверджена рішенням вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 29 вересня 2020 року (протокол № 20)).

Робота відповідає пріоритетним напрямкам розвитку правової науки на 2016–2020 роки, затверджених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 року; Стратегії сталого розвитку «Україна–2020», затвердженої Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015; Плану законодавчого забезпечення реформи в Україні, схваленого Постановою Верховної Ради України від 4 червня 2015 року № 509–VIII; Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 11 червня 2020 року № 454; Основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 роки, затверджених рішенням вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 21 грудня 2020 року (протокол № 23); напрямів Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021.

Тема дослідження відповідає пункту 3.4.2.2 «Правові механізми забезпечення та захисту прав і свобод людини і громадянина» Основних наукових напрямів та найважливіших проблем фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних, суспільних і гуманітарних наук Національної академії наук України на 2019–2023 роки, затверджених постановою Президії Національної академії наук України від 30 січня 2019 року № 30; пункту 1.4

«Дотримання прав і свобод людини та громадянина в діяльності МВС та Національної поліції України» Основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 роки, ухвалених рішенням вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 21 грудня 2020 року (протокол № 23); та включена до переліку тем дисертаційних досліджень Національної академії правових наук України (реєстр. 77 п. 2021 р.).

Наукові публікації, за темою дисертаційного дослідження:

1. Вітик Ю. І. Міжнародно-правові стандарти поліцейської діяльності у сфері забезпечення дотримання прав і свобод людини. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2020. № 7 (35), vol. 3. С. 39–45. URL: <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.7.3.8.;>

2. Вітик Ю. І. Принцип дотримання прав людини у діяльності Національної поліції України: стан наукового дослідження. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 4. С. 205–209. URL: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.4.31.;>

3. Вітик Ю. І. Дотримання прав і свобод людини: принцип діяльності Національної поліції. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 5. С. 116–121. URL: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.5.20.;>

4. Вітик Ю. І. Обмеження прав і свобод людини: міжнародний та зарубіжний досвід для Національної поліції України. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2021. № 1 (37), vol. 2. С. 74–79. URL: <https://doi.org/10.51647/kelm.2021.1.2.12.;>

5. Вітик Ю. І. Заборона негуманного поведіння в діяльності поліції: національна стратегічна ціль. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 2. С. 179–182. URL: http://lsej.org.ua/2_2022/39.pdf.;

6. Вітик Ю. І. Правова основа діяльності поліції – вихідне положення забезпечення поліцією дотримання прав і свобод людини. *Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення: матеріали міжвузів. наук.-практ. круглого столу (Київ, 28 трав. 2020 р.)* / у 2 ч. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2020. Ч. 2. С. 118–127.;

7. Вітик Ю. І. Гендерна рівність в поліцейській діяльності. *Актуальні проблеми досудового розслідування та судового розгляду злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей, шляхи їх вирішення*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 19 черв. 2020 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2020. С. 423–427.;

8. Вітик Ю. І. Легітимна мета: правовий фактор поліцейської діяльності. *Використання досягнень сучасної науки й техніки в розкритті злочинів*: матеріали міжвідом. наук.-практ. круглого столу (Київ, 25 лют. 2021 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. С. 212–216.;

9. Вітик Ю. І. Освіта у вищих навчальних закладах МВС України: фактор професійного забезпечення прав людини. *Актуальні питання психологічного забезпечення діяльності Національної поліції та закладів вищої освіти МВС України*: матеріали III міжвідом. наук.-практ. круглого столу (Київ, 29 квіт. 2021 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. С. 181–184.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях

Новизна представлених результатів дисертації Вітик Ю. І. визначається тим, що дисертаційне дослідження є одним із перших в Україні монографічних досліджень, у якому опрацьовано основні теоретико-методологічні та конституційно-правові аспекти забезпечення дотримання конституційних прав та свобод людини і громадянина у процесі професійної діяльності Національної поліції України. В роботі містяться положення, висновки, рекомендації та пропозиції, які посвідчують наукову новизну проведеного дослідження.

Тому, є усі підстави стверджувати, що дисертаційне дослідження Вітик Ю. І. на тему: «Забезпечення дотримання конституційних прав і свобод людини і громадянина в діяльності Національної поліції України» виконане на високому науково-методичному і методологічному рівнях.

Результати і положення дисертації, які виносяться на захист відповідають всім вимогам положення на здобуття ступеня доктора філософії, є обґрунтованими та логічними, мають високий ступінь наукової новизни та практичне значення.

Праці, що презентують зміст дисертаційного дослідження опубліковані в фахових вітчизняних та зарубіжних виданнях. Наукові публікації відповідають завданням, що були поставлені в дисертаційному дослідженні.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Положення, висновки, рекомендації та пропозиції які були отримані в процесі роботи над даним дисертаційним дослідженням не викликають зауважень. Висновки логічно витікають із отриманих результатів, а рекомендації базуються на висновках дослідження, які мають відповідну аргументацію, та є достатньо обґрунтованими.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності

Результати дисертаційного дослідження, що виносяться на захист, отримані завдяки всебічному використанню комплексного підходу який передбачає поєднання низки різноманітних методів наукового дослідження. Виконана робота базується на системі загальнонаукових, спеціальних та власно-правових методів, а саме: герменевтичного, формально-юридичного, діалектичного, феноменологічного, логіко-семантичного, аналітичного, системного, синергетичного, порівняльно-правового та ін.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження

Сформульовані і аргументовані у дисертації теоретичні положення, висновки, пропозиції та рекомендації впроваджено й надалі може бути використано у:

– *правотворчій діяльності* – для підготовки законопроектів нормативно-правових актів з питань засад правової політики у сфері захисту та дотримання прав та свобод людини і громадянина в Україні (довідка Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності № 04-27/12-2022/79702 від 17.05.2022 р.);

– *освітньому процесі та науково-дослідній діяльності* – для підготовки монографічних видань, науково-практичних коментарів до законів України, навчальних та методичних матеріалів, лекцій, навчальних посібників, підручників із конституційного права, забезпечення дотримання прав та свобод людини в професійній діяльності поліції тощо (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 15.02.2022 р.);

– *правозастосовній діяльності та професійній сфері* – для розробки та юридичного вдосконалення відомчих нормативно-правових актів і правозастосовних документів МВС та Національної поліції України (акт впровадження Головного слідчого управління Національної поліції України від 10.02.2022 р.).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому

Дисертація Вітик Ю. І викладена українською мовою та є чітко структурованим дослідженням. Робота відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України та порядку присудження ступеня доктора філософії. Дисертація складається з анотації, змісту, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, які складаються з восьми підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг основного тексту – 231 сторінки.

Анотація у стислій формі представляє основні тези дисертаційного дослідження, наводить перелік публікацій, в яких викладені основні результати рецензованого дослідження. Анотація викладена українською і англійською мовами.

Розділ 1 «Доктринальні засади та нормативно-правові основи дослідження забезпечення дотримання конституційних прав і свобод людини і

громадянина в діяльності Національної поліції України». Складається з трьох підрозділів:

Підрозділ 1.1. «Стан науково-теоретичних розробок та тенденції дослідження забезпечення дотримання конституційних прав і свобод людини і громадянина в діяльності поліції». Проаналізований сучасний стан наукових напрацювань у сфері забезпечення дотримання конституційних прав та свобод людини і громадянина в правоохоронній діяльності.

Підрозділ 1.2. «Національна правова основа діяльності поліції щодо забезпечення дотримання конституційних прав і свобод людини і громадянина в Україні». Запропоновано власний підхід до розуміння «правова основа діяльності поліції», зокрема щодо забезпечення дотримання конституційних прав та свобод людини в Україні.

Підрозділ 1.3. «Міжнародно-правові вимоги діяльності поліції щодо забезпечення дотримання конституційних прав і свобод людини і громадянина в Україні». Проаналізовано міжнародно-правові вимоги, зокрема загальновизнані міжнародно-правові стандарти поліцейської діяльності у сфері забезпечення дотримання конституційних прав та свобод людини, як правової основи діяльності Національної поліції України.

У розділі 2 «Методологічні засади дослідження та теоретико-правова характеристика забезпечення дотримання конституційних прав і свобод людини і громадянина в діяльності Національної поліції України». Складається з трьох підрозділів:

Підрозділ 2.1. «Методологія дослідження теоретичних та правових засад забезпечення дотримання конституційних прав і свобод людини і громадянина в діяльності поліції». Аналізується загальне розуміння поняття «методологія», її сутність, здійснюється найбільш загальна характеристика засад, підходів, принципів та методів, які використовують у процесі проведення будь-якого наукового дослідження, у тому числі й даного.

Підрозділ 2.2. «Конституційно-правові аспекти забезпечення дотримання конституційних прав і свобод людини і громадянина у професійній діяльності

Національної поліції України». Здійснюється теоретико-правовий аналіз забезпечення дотримання конституційних прав і свобод людини і громадянина під час професійної діяльності Національної поліції України як одного з інституційно-правових засобів сприяння їх реалізації.

Підрозділ 2.3. «Необхідність та легітимна мета обмеження реалізації конституційних прав і свобод людини і громадянина з метою забезпечення виконання завдань поліції». Проаналізовано національні та міжнародно-правові положення та концепції щодо обмеження прав та свобод людини і громадянина.

Розділ 3 «Повага до гідності, недискримінація та перспективи правового удосконалення діяльності Національної поліції України у сфері забезпечення дотримання конституційних прав і свобод людини і громадянина». Складається з двох підрозділів:

Підрозділ 3.1. «Повага до гідності та заборона будь-яких форм катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання в діяльності поліції». Досліджується право на повагу до гідності та заборони негуманного поводження в діяльності Національної поліції України в аспекті як міжнародно-правових, так і національних нормативно-правових актів, зокрема в контексті Національної стратегії у сфері прав людини.

Підрозділ 3.2. «Напрями вдосконалення діяльності Національної поліції у сфері забезпечення дотримання конституційних прав і свобод людини і громадянина в Україні». На основі аналізу теоретичних позицій та відповідного чинного законодавства, із урахуванням правоохоронної практики його реалізації, формуються напрями вдосконалення діяльності Національної поліції України у сфері забезпечення дотримання конституційних прав та свобод людини і громадянина в Україні.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці

Отримані результати дисертаційного дослідження Вітик Ю. І. на тему «Забезпечення дотримання конституційних прав і свобод людини і

громадянина в діяльності Національної поліції України» слід використовувати у практичній роботі працівників поліції, у освітньому процесі юридичних закладів вищої освіти, в науково-дослідницьких розробках наукових установ, при підготовці наукових публікацій та монографій, плануванні досліджень за цим напрямом.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача

У цілому позитивно оцінюючи дане дисертаційне дослідження, необхідно звернути увагу на окремі дискусійні питання, які потребують або додаткової аргументації, або спеціальних пояснень під час захисту:

1.1. Підрозділ 2.1. «Методологія дослідження теоретичних та правових засад забезпечення дотримання конституційних прав і свобод людини і громадянина в діяльності поліції», Вітик Ю. І. надміру приділяє увагу загальному розумінню понять «метод», «методологія» та іншим суміжним поняттям, проте методології власного дисертаційного дослідження теоретичних та правових засад забезпечення дотримання конституційних прав та свобод людини і громадянина в діяльності поліції приділено дещо менше уваги.

1.2. Посиленої аргументації вимагає обґрунтування такого напрямку удосконалення діяльності Національної поліції України як «напрацювання пропозицій щодо нормативно-правових основ її функціонування у сфері забезпечення дотримання конституційних прав і свобод людини і громадянина в Україні».

Проте, слід констатувати, що виказані зауваження і побажання мають дискусійний характер і, в цілому, не впливають на загальну безумовно високу позитивну оцінку дисертаційного дослідження. За своєю актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю та практичною значущістю одержаних результатів робота є внеском в розвиток вітчизняної юридичної науки.

Відсутність порушень академічної доброчесності

У ході вивчення дисертаційного дослідження фактів порушень академічної доброчесності не виявлено. Дисертаційна робота Вітик Ю. І. є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертаційна робота Вітик Ю. І. на тему «Забезпечення дотримання конституційних прав і свобод людини і громадянина в діяльності Національної поліції України», подана на здобуття ступеня доктора філософії, є завершеним, комплексним науковим дослідженням. Дисертаційне дослідження за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною значимістю здобутих результатів відповідає спеціальності 081 Право та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 261 (із змінами і доповненнями від 3 квітня 2019 р. № 283), наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12.07.2019 р.) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор – Вітик Юліанна Ігорівна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

старший викладач кафедри
теорії держави та права НАВС
доктор юридичних наук

Олексій КОЛОДІЙ